

SAKSBEHANDLER
Anke Loska
Lars Erik Eibak Bru

VÅR REF.
23/03409-9

DERES REF.

VÅR DATO
23.08.2024

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Preco AS
Postboks 85
1305 HASLUM

Vedtak om fredning av LM8619 - M/S "Sjøbad II"

M/S "Sjøbad II" ferdig restaurert ved Rådhuskaia utstikker A.

Foto: Alexander Ytteborg, 14.9.2023

Vi viser til forslag til fredning av LM8619 - M/S "Sjøbad II", datert 03.05.2024, som har vært på høring hos involverte parter og instanser. På grunnlag av dette fatter Riksantikvaren følgende vedtak:

Vedtak

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 § 14a freder Riksantikvaren LM8619 - M/S "Sjøbad II".

Omfanget av fredningen

Fredningen etter kulturminneloven § 14a omfatter hele fartøyet LM8619 - M/S "Sjøbad II", KulturminneID 232287-0, med fast inventar, herunder fastmontert utstyr og møblement som benker, pullere, vegghengte klappstoler, lykter og lanterner mv., spesifisert gjennom beskrivelser og foto i vedlagte fredningsdokumentasjon.

Fredningen omfatter i tillegg følgende løst inventar: skipperstolen i styrhuset.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen er å sikre en badeferge som er bygget av kommunen, som hadde som eneste formål å frakte byens befolkning til de offentlige friluftsbadene på begynnelsen av 1900-tallet. "Sjøbad II" er hovedstadens eldste flytende kulturminne, med fartstid i Oslo havnebasseng gjennom mer enn 100 år. "Sjøbad II" er en særlig god representant for de mange fartøyene som fraktet passasjerer mellom byer og bynære rekreasjonsområder.

Videre er formålet å vise hvordan utformingen og linjeføringen var tydelig inspirert av arkitekturen til funkisbadene i indre Oslofjord.

Formålet med fredningen er å bevare "Sjøbad II" slik fartøyet fremstod i 1983, det siste driftsåret Oslo kommune hadde fartøyet i fart. Av større løst inventar fredes skipperstolen, som en viktig og funksjonell del av interiøret til styrhuset.

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene gjelder fartøyet eksteriør og interiør med fast og løst inventar slik det fremkommer av fredningsomfanget. I tillegg gjelder kulturminneloven §§ 15 a, 16, 17, 18 og 21. I tillegg gjelder Forskrift om fastsettelse av myndighet mv. etter kulturminneloven.

1. Skipet fredes etter 1983-versjonen, det siste driftsåret Oslo kommune hadde fartøyet i fart.
2. Det er ikke tillatt å endre skipets eksteriør, interiør, konstruksjon, generalarrangement, faste inventar og gjenstander som er omfattet av fredningen.
3. Utskifting av materialer, forandring av overflater eller annet arbeid utover vanlig vedlikehold er ikke tillatt uten tillatelse fra kulturmiljømyndigheten.

4. Alt vedlikehold og all istandsetting skal skje i samsvar med formålet med fredningen, som innebærer utførelse i tradisjonelle materialer og etter metoder i tråd med fartøyets egenart, tradisjoner og den tidsepoke skipet skal representere.
5. Fartøyet skal bevares med en fargesammensetning der hele skroget er hvitt, blå fenderlist (på toppflaten av fenderlist), samt blå pullere og svanehalser. Kappe, skylight og styrhus skal være i hvitt med blått skylight-lokk, blå toppflate av kappe akter, og heldekkende blå nedgangskappe til maskinrom. Rekke, rekkestøtter skal være i hvitt, og takoverbygget skal være kledd i lys takpapp.
6. Pålegg fra Sjøfartsdirektoratet, Mattilsynet eller andre offentlige myndigheter som innebærer fysiske endringer av det fredete objektet, kan ikke gjennomføres uten at tiltaket er godkjent av kulturmiljømyndigheten.
7. Fredningen skal ikke være til hinder for fortsatt drift av skipet.
8. Dersom det kommer ny kunnskap om fartøyets utforming i henhold til 1983-versjonen, kan det tillates tilbakeføringer. Tiltakene kan tillates så lenge de ikke er i strid med fredningens formål, på et sikkert dokumentert grunnlag og etter dispensasjon fra kulturmiljømyndighetene.

Dispensasjon fra fredningen

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse/ dispensasjon i forkant av alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold, jf. kulturminneloven § 14a tredje ledd og § 15a. Kulturmiljømyndigheten kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører *vesentlige inngrep* i det fredede kulturminnet.

Dette gjelder også eventuelle tiltak som skyldes pålegg gitt av Sjøfartsdirektoratet, Mattilsynet eller andre offentlige myndigheter.

Oppstår det tvil om hva som ansees som vanlig vedlikehold, skal kulturmiljømyndigheten likeledes kontaktes.

Mer informasjon om dispensasjon, vedlikehold og skjøtsel finnes i Riksantikvarens retningslinjer for dispensasjonsbehandling [Dispensasjon - Riksantikvaren](#).

Begrunnelse for fredningsvedtaket

"Sjøbad II" var den tredje og siste av søsterfergene bestilt av Kristiania Kommunale Bad fra C. Løvaas Motorbåtbyggeri i Drøbak. "Sjøbad II" var i kontinuerlig drift som badeferge i regi av Kristiania/Oslo kommune fra 1923 til 1983, altså i 60 år. I mange år seilte badefergen mellom Oslo havn og Hovedøya Friluftsbad, og fra 1952 til det nye kommunale badet på Langøyene. Høsten 1983 ble fartøyet lagt i opplag ved Oslo kommunes maritime base på Hovedøya. Nåværende eier Preco A/S overtok fartøyet fra Oslo kommune i 1984. "Sjøbad II" har siden 1992 gått i fast passasjertrafikk mellom

Oslo havn og Dyna fyr. Dette gjør "Sjøbad II" til det eldste passasjerfartøyet med ubrutt proveniens i havnemiljøet i Oslo.

"Sjøbad II" ble av Norsk Sjøfartsmuseum i 1982 pekt ut som særlig verneverdig, og i 2007 tildelt status som vernet skip av Riksantikvaren.

"Sjøbad II" er tett knyttet til oppblomstringen av badekulturen på begynnelsen av 1900-tallet. Når Kristiania i 1914 åpnet det kommunalt drevete friluftsbad på Hovedøya inngikk også gratis befordring av badegjester ved et nyopprettet kommunalt fergeselskap. Som kommunal, gratis badeferge, var Oslo alene om dette konseptet i Norge. "Sjøbad II" har som et av de få eksempler på et flytende kulturminne som er bygget av det offentlige til transport av badegjester nasjonal verdi. Utforming og linjeføringen av "Sjøbad II" er tydelig inspirert av arkitekturen til funkisbadene i indre Oslofjord, og understreker formålet den er bygget for. Dette gjør "Sjøbad II" til en unik representant for både formuttrykk og bruk.

"Sjøbad II" illustrerer i tillegg den store betydningen på hvordan de første kommunale badene, med tilhørende badeferger satte sitt preg på byens fritidskultur tidlig på 1900-tallet. I en tid da både fritid og rekreasjon ble stadig viktigere var dette populære tiltak. At Oslo kommune satte seg i en "filantropisk posisjon" for sin befolkning er både interessant og kulturhistorisk viktig. "Sjøbad II" har transportert et svært stort antall passasjerer, som også gjenspeilet et tverrsnitt av befolkningen fra hele byen. Med uavbrutt driftshistorisk tilknytning til hovedstaden og befolkningen i over 100 år er "Sjøbad II" en viktig representant for og historisk kilde til Oslos fritidskultur og maritime historie.

"Sjøbad" er meget godt bevart, og svært lite endret. Den har fortsatt sin faste kai plass siden 100 år ved Rådhuskaia utstikker A. Dette tillegger fartøyet en opplevelsesverdi, og styrker fartøyets identitetsverdi også i lokalbefolkningen.

Beskrivelse

"Sjøbad II" er en slettdekker bygget i tre fra 1923. Skroget er symmetrisk utformet, og var frem til 1952 en pendelferge med propell og ror i begge ender. Etter det første motorbyttet i 1952 ble badefergen ombygget med en propell og et ror i én ende.

Da fartøyet ble bygd, ble det lagt vekt på en stor og åpen dekksplass for passasjerene. Videre ble styrhus, maskinkappe og skylight plassert midtskips for enkelt å betjene badefergen i pendeldrift. Fra styrhuset går et soltak/takoverbygg som dekker om lag 2/3 av fartøyet midtskips. Takoverbygget – i sjømannsterminologien "monkeyen" – har bæresystem i en klinket stålkonstruksjon, med tretak dekket av takpapp.

Opprinnelig var styrhus, dekkshus og skillevegg mellom dekkene sentrert på midten. Dette ble endret i 1970, da "Sjøbad I"» siste gang hadde et motorbytte. Babord skillevegg ble flyttet noe akter for et nytt luftkjølingssystem for ny luftavkjølt motor, som også ble kanalen for eksosen (den gamle skorsteinen ble fjernet omkring 1968. Da ble eksosen lagt i et innvendig rør, stukket ut i fribord gjennom en flens, med en eksosstuss mot hekken på babord side). Styrhuset ble samtidig forlenget og flyttet frem til enden av kappen, dermed ble også skylight forut fjernet. Kjettingstyringen ble tilsvarende erstattet med hydraulisk styring i 1970.

Dagens akter dekkshus (arrangement 1970) er maskincasing/kappe med skylight og nedgangskappe til motor. Rundt det åpne dekket på fartøyet går en enkel rekkeledning med stående septe i stål, som midt fremme har en port for om bord- og ilandstiging. Frem til 1970 var det også port i akterenden, denne ble fysisk lukket da fartøyet fikk nytt fremdriftssystem.

For nærmere beskrivelse av kulturminnet vises det til vedlagt dokumentasjon.

Tilstand

"Sjøbad" er meget godt bevart, og svært lite endret. I perioden 2015 – 2023 gjennomgikk fartøyet en totalrestaurering ved Promhavn slipp AS på Nærnes, der den ble istandsatt etter antikvariske prinsipper med utgangspunkt i "1983-versjonen", tett oppfulgt av Riksantikvaren, senere Viken fylkeskommune.

Fartøyet er godt dokumentert gjennom restaureringsprosessen, gjennom foto, arkivalia, intervjuer, tett samarbeid med Promhavn Slipp AS og eier, og 3-D-skanning utført av Nordnorsk Fartøyvernsenter i 2015.

Eierskap og registreringsforhold

Navn:	Sjøbad II
Kjenningsignal:	LM8619
Register:	Norsk Ordinært Skipsregister (NOR), Oslo
Byggeår:	1923
Byggeverft:	C. Løvaas Båtbyggeri, Drøbak
Eier 1923 - 1924:	Kristiania kommune
Eier 1925 – 1984:	Oslo kommune
Eier 1984 - d.d.:	Preco AS

Riksantikvarens myndighet

Myndighet til å fatte vedtak om fredning etter kulturminnelova § 14a er delegert fra Klima- og miljødepartementet til Riksantikvaren, jf. forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 2 (4).

I henhold til Forskrift av 9. februar 1979 om faglig ansvarsfordeling m.v. etter kulturminneloven, § 12 nr. 1, har Miljøverndepartementet delegert myndighet til Riksantikvaren etter kulturminneloven §§ 14a (fredning), 15a (dispensasjon) og 22 nr. 4 (midlertidig fredning) når det gjelder båter. Jf. ansvarsforskriften av 15.02.2019 er denne myndigheten også overført til fylkeskommunene fra 1.1.2020 hva gjelder kulturminneloven §§ 15a (dispensasjon) og 22 nr. 4 (midlertidig fredning). Dersom kulturminneloven §§ 16-18 kommer til anvendelse i forbindelse med et fredet fartøy er også fylkeskommunene rette myndighet, jf. forskriftens § 2.

Fredningen gjøres etter særskilte regler om saksbehandling jf. kulturminneloven § 22.

Praktisk informasjon om forvaltningsmyndighet

Akershus fylkeskommune er etter politisk delegasjon i Oslo kommune, byrådssak 1024/24, gitt fullmakt å være vertskommune om fartøyvern i Oslo.

Vertskommuneavtalen er hjemlet etter Lov om kommuner og fylkeskommuner (Kommuneloven), kapittel 20. Vertskommune.

Av dette følger at det er Akershus fylkeskommune som har ansvaret for forvaltningen av fredete fartøy med hjemmehavn i Oslo kommune. Fylkeskommunen svarer også på spørsmål om fredningen og behandler søknader om dispensasjoner og tilskudd.

Ansvar for vedlikehold

Eier eller bruker har ansvar for vedlikehold av de fredete kulturminnene.

Økonomiske tilskudd

Det er anledning til å søke Akershus fylkeskommune om tilskudd fra statsbudsjettet kapittel 1429, post 74, fartøyvern. Det kan søkes tilskudd til sikring, vedlikehold og istandsetting og restaurering av fredete og vernet fartøy. Forskriften for tilskuddsposten gir nærmere føringer for hvem som kan motta tilskudd, hva det kan gis tilskudd til, og hvor mye. Den gir også krav til søknad og rapportering [Forskrift om tilskudd til fartøyvern - Lovdata](#).

Mer informasjon om tilskudd finnes på [Riksantikvarens nettsider](#) eller ved å kontakte Akershus fylkeskommune.

Bakgrunn for fredningssaken

Riksantikvaren har kartlagt aktuelle passasjerfartøy i Norge med tanke på fredning av et utvalg fartøy som representerer ulike perioder, bruksmåter og typer. I perioden 2010/2011 ble det valgt ut fredningsobjekter innen fergeflåten. I perioden 2010-2013 ble passasjerskipsflåten gjennomgått, og "Sjøbad II" ble vurdert til å ha kvaliteter i fredningsklasse. Målet om et representativt vern, og fremgangsmåten for å oppnå dette,

er nedfelt i "Verneplan for flytende kulturminner (2020-2023)", med henvisning til den tidligere "Nasjonal verneplan for fartøy, 2010-2017".

Fredningen av "Sjøbad II" supplerer det representative utvalg av fredete fartøy innen passasjerskipsflåten, og støtter opp under det nasjonale målet at "*Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk*" ihht. til Meld.St.16, *Nye mål i kulturmiljøpolitikken*.

Sakshistorikk

Varsel om oppstart

Varsel om oppstart av fredningssaken ble, i samsvar med forvaltningsloven § 16, sendt til alle parter i brev av 26. august 2013. Siden Riksantikvaren har overført oppgaven med å ferdigstille fredningen til Oslo kommune/Akershus fylkeskommune (tidligere Viken fylkeskommune), ble nytt varsel om igangsetting av fredning sendt eier og alle parter den 11. november 2023. Høringsfristen ble satt til 3 uker.

Akershus fylkeskommune er etter politisk delegasjon i Oslo kommune, byråds sak 1024/24, gitt fullmakt å være vertskommune om fartøyvern i Oslo. Vertskommuneavtalen er hjemlet etter Lov om kommuner og fylkeskommuner (Kommuneloven), kapittel 20. Vertskommune. Det følger av pkt. 3 i vedtatt samarbeidsavtale med Oslo kommune "at Akershus fylkeskommune er gitt myndighet til å (...) utarbeide fredningssaker (...)". I henhold til vertskommuneavtalen er saksgangen gjennomført i åpen og omforent dialog med Oslo kommune ved Byantikvaren. Eier er også løpende orientert i saken, og er positiv til fredningen av "Sjøbad II".

Fylkeskommunen har ikke mottatt noe hørings svar eller merknader til noen av varslene.

Høring av fredningsforslag

Akershus fylkeskommune utformet deretter et forslag til fredning som ble sendt på høring 01.03.2024.

Høringen ble lagt til offentlig ettersyn og kunngjort i Norsk Lysningsblad, Aftenposten, Avisa Oslo, Akershus Amtstidene, samt Akershus fylkeskommunes hjemmeside.

I tillegg ble fysiske dokumenter av høringsforslaget lagt i resepsjonene ved Akershus fylkeskommunes fylkeshus i Oslo. Høringsfristen ble satt til 7 uker.

Akershus fylkeskommune mottok ett hørings svar til fredningsforslaget: Fra Samferdselsdepartementet. I tillegg har privatpersonene Harald Lorentzen, Kjartan Kvernsveen og Lars Fredrik Andersen kommet med konstruktive kommentarer og innspill til fredningsdokumentet.

Samferdselsdepartementet

Samferdselsdepartementet støtter fredningsforslaget og har ingen merknader.

Riksantikvarens behandling av fredningssaken

Forslag om fredning med fylkeskommunens behandling av høringsinnspill ble oversendt fra Akershus fylkeskommune til Riksantikvaren 03.05.2024. Riksantikvaren finner at Akershus fylkeskommune har gjort et godt og grundig arbeid og slutter seg til fylkeskommunens vurderinger.

Riksantikvaren har ved behandlingen av saken vært i dialog med Akershus fylkeskommune, og fått av eier av "Sjøbad II" bekreftet sin positive innstilling til fredningen.

I samarbeid med Akershus fylkeskommune har vi presisert noen beskrivelser og begreper i fredningsdokumentasjonen. Riksantikvaren har i fredningsvedtaket gjort noen strukturelle og språklige endringer. Riksantikvaren har gjort bestemmelsene om forvaltningen av fartøyet i hht 1983-versjonen tydelig i fredningsformålet. Videre er større løst inventar spesifisert, og fast inventar eksemplifisert i fredningsomfanget i vedtaket.

Mulighet til å klage på vedtaket

Riksantikvarens vedtak om fredning kan påklages til Klima- og miljødepartementet, jf. forvaltningsloven § 28. Eventuell klage stiles til Klima- og miljødepartementet, men sendes Riksantikvaren innen tre uker fra fredningsvedtaket er mottatt, jf. forvaltningsloven § 29.

Tinglysing

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i Norsk Ordinært Skipsregister.

Vennlig hilsen

Hanna Geiran
riksantikvar

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg: Fredningsdokumentasjon for M/S "Sjøbad II"
Veileder til eiere av verna og freda fartøy

Kopi til: Byantikvaren - Oslo, Postboks 2094 Grünerløkka, 0505 OSLO/ Norsk Forening for Fartøyvern, Øvre Slottsgate 2 B, 0157 OSLO/ Sjøfartsdirektoratet, Postboks

2222, 5509 HAUGESUND/ Norsk Teknisk Museum, Kjelsåsveien 143, 0491 OSLO/
Forbundet Kysten, Øvre Slottsgate 2 B, 0157 OSLO/ Norsk Folkemuseum avd. Norsk
Maritimt, Postboks 720 Skøyen, 0214 OSLO/ Oslo kommune, Rådhuset, 0037 OSLO/
Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/
Fortidsminneforeningen - Oslo og Akershus avdeling, Vøienvolden gårdMaridalsveien
120, 0461 OSLO/ Sjøfartsdirektoratet - Avd. Skipsregistrene NIS/NOR, Postboks 73
Nygårdstangen, 5838 BERGEN/ Akershus fylkeskommune, Schweigaards gate 4, 0185
OSLO